

*I. В. Піголенко**Igor V. Pigolenko*

ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІНИ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВНЗ У ТРАНСФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

The author of the article presents the analysis of the role and place of Internet technologies in the life of modern Ukrainian students. The author has examined involvement level of the students of high technical schools into the informational expanse. The article highlights the issue of Internet influence on the changes of value and professional orientations of polytechnic students in the modern transformational society. The conclusions of the study are based on the results of the sociological research which was conducted by the author within research project “The Analysis of the Transformation of Value and Professional Orientations of the Students of High Technical Schools” conducted from November 2004 to June 2005 in the National Technical University of Ukraine “KPI”.

Розвиток інформаційних технологій стає сьогодні найважливішим фактором у житті світового співтовариства. Їх поширення якісно перетворює суспільне життя і призводить до революційних зрушень в економічній, соціальній, культурній, освітній та інших сферах. До традиційних засобів масової комунікації (преси, радіо, телебачення і т.д.) додається інтернет. Відбувається процес інформатизації суспільства, який набуває глобального характеру і є стрижнем науково-технічного і соціально-економічного розвитку.

Процес інформатизації ґрунтується саме на тому, що інформація стає

важливим фактором соціального прогресу. Тому суспільство, яке у своєму розвитку своєчасно не перейде на шлях інформатизації, прирікає себе на історичну відсталість, політичну, економічну залежність і може перетворитися на інформаційну колонію, тих країн, які досягли стадії, коли можуть називатися “інформаційним суспільством”.

Інформатизація суспільства є процес, у якому поєднані в одне ціле технічні, соціальні, економічні, комунікаційні механізми створюють нові інформаційні технології для виробництва, переробки, збереження та розповсюдження інформації. Результатом

такого процесу є виникнення “інформаційного суспільства”, радикальне перетворення всіх сфер, як виробництва і технологій, так і соціальних, економічних відносин, духовного життя людства.

Загальна теорія “інформаційного суспільства” сприймається сьогодні вже не стільки як один із етапів у соціологічній теорії, скільки широко визнана методологічна засада більшості суспільствознавчих досліджень, що ведуться в західних країнах.

Інтернет-технології та інтелектуальні комп’ютерні системи відкривають захоплюючі перспективи для прийдешніх поколінь. Вони дають можливість говорити про глобальні знання, що виходять за межі локальних і споконвічних контекстів. Ці знання напрацьовуються світовим, колективним розумом і належать до різних культур. Вони характеризуються розмаїттям джерел, базуються на глобальній інформаційній інфраструктурі й залежать від таких пріоритетних сфер людської діяльності, як наука і технології, політика і економіка, культура і освіта.

Інтернет постає в центрі проблематики «людського виміру», він стає прерогативою інформаційного суспільства з усіма його соціокультурними і техніко-економічними особливостями. Парадокс створення інтернету полягає в тому, що він є породженням “холодної війни” і був задуманий та спроектований військовими з Пентагону та американськими вченими як така інформаційна мережа, що могла б витримати руйнівні наслідки очікуваного ядерного удару супротивника і не вийти з ладу [1]. Щодо визначення, то: “Інтернет (Internet) – мережа передачі даних, що має глобальну децентралізовану архітектуру, розвинені засо-

би адресації і передачі інформації на основі протоколів TCP/IP між іншими одно- та різнотипними мережами передачі даних, комп’ютерними системами і різноманітним термінальним (кінцевим) обладнанням, та забезпечує доступ до величезної кількості розподілених інформаційних ресурсів і різноманітних послуг” [2, с. 75].

У 1980–1990-х рр. дослідниками був створений великий масив літератури, у якому аналізувалися основні науково-технічні і соціально-комунікативні елементи, синтез яких привів до виникнення інтернету. Але цілісного уявлення про фактори розвитку інтернету вони не дають. Існує лише кілька робіт вітчизняних і закордонних авторів, у яких міститься загальна соціокультурна (не технічна) характеристика інтернету і роз’яснюються його комунікаційні функції [3]. Ці публікації носять науково-популярний характер і не ставлять перед собою серйозних дослідницьких цілей.

Якщо еволюційні перетворення, що відбуваються нині в українському суспільстві, приведуть до його стабілізації на більш прогресивному якісному рівні, то буде сформована стійка система цінностей як на суб’єктивному, так і на об’єктивному рівні. Тоді ВНЗ як основа інформаційного суспільства, зможе адекватно транслювати цінності, базові для соціуму і формувати його єдність. Однак формування цінностей не відбувається автоматично – у суспільстві не випадково склалися спеціальні соціальні інститути. У цьому понятті і розкривається значення, що надається суспільством процесові сприйняття цінностей, які поділяються усіма, та вироблення ціннісних орієнтацій.

Ціннісні орієнтації – найважливіша складова структури особистості,

що має у собі мотиваційний, когнітивний, емоційний і оцінний компоненти. Вони являють собою найбільш гнучкий, що припускає вільний вибір, а отже усебічний, з врахуванням індивідуальних інтересів і потреб людини, зв'язок між особистістю і суспільством, його інститутами, культурою, цінностями.

У зв'язку з тим, що за допомогою інформаційних технологій прискорюється процес прийняття рішень та їх втілення, вивільняється частина робочого часу людини та зростає необхідність в нових знаннях, потреба у відповідних послугах. Цей процес проявляється в зміні соціальної структури суспільства, його переорієнтації та деякі трансформації цінностей, в той час як швидкість та масштаби його протікання весь час збільшуються.

Головною метою даної статті є розкриття ролі та місця інтернет-технологій у процесі включення сучасного українського студентства, що навчається у вищих технічних навчальних закладах, до інформаційного простору; вивчення впливу інтернету на зміни ціннісних та професійних орієнтацій студентів-політехніків у сучасному трансформаційному суспільстві.

Положення і висновки статті спираються на результати соціологічного дослідження, проведеного автором у межах науково-дослідного проекту на тему: "Дослідження трансформації ціннісних та професійних орієнтацій студентів технічного ВНЗ" у період з 1 листопада 2004-го по 30 червня 2005 р. в Національному технічному університеті України „Київський політехнічний інститут” (НТУУ “КПІ”). Об'єктом дослідження стали студенти НТУУ „КПІ”, який є найбільшим технічним університетом України як за кількістю факультетів (26), так і за кількістю сту-

дентів (близько 40 тис. осіб). Вибіркова сукупність є багатоступеневою, сформованою за квотним принципом, і її об'єм склав 1079 осіб. Значення граничної похибки – 3% при довірчій ймовірності 95%. Також автор використовує дані загальноукраїнського щорічного моніторингу “Українське суспільство 1994–2004: соціологічний моніторинг”, що проводиться Інститутом соціології НАН України.

Об'єктом дослідження не випадково були обрані студенти технічного ВНЗ. У передмові до видання 1976 р. “Прийдешнє постіндустріальне суспільство” видатний американський соціолог Д. Белл вже тоді зазначав, що “найшвидше зростає група суспільства – клас технічних фахівців і професіоналів. У Сполучених Штатах ця група, разом з менеджерами, становила в 1975 р. 25% робочої сили – вісім мільйонів чоловік. До 2000 р. клас технічних фахівців і професіоналів буде самою численною соціальною групою” [4, с. CLV]. За словами ректора НТУУ “КПІ” академіка НАНУ М.З. Згуровського, “носієм ідей, інтелектуальним джерелом і виконавцем промислової революції є науково-технічна інтелігенція” [5, с. 67].

Сучасний етап досліджень молоді багато в чому визначається специфікою закладеної в попередні десятиріччя методологічної традиції вивчення цієї соціальної групи. Дослідження структурно-функціональної та конфліктологічної парадигм супроводжується зростанням авторитету соціокультурного підходу, що сприяє посиленню методологічних позицій вітчизняної традиції вивчення молоді в цілому і її ціннісного світу зокрема.

Основними напрямками дослідження молодіжної когорти у вітчизняній соціології є: виявлення

ціннісних основ ідентифікації і життєвих перспектив молоді в контексті соціальних змін (М. М. Чурилов, В.Є. Хмелько, А.І. Вишняк, С.А. Макеєв, Є.І. Головаха, Н.А. Победа, А.Г. Сокурянська); вивчення студентства і ціннісних пріоритетів української молоді у сфері освіти (О.В. Астахова, О.О. Якуба, В.Г. Немировський, О.Н. Балакірева); дослідження специфіки формування суспільної думки і політичних поглядів (В.Л. Осовський, Н.В. Костенко, В.Г. Лаврієнко, В.Є. Пилипенко); професійних орієнтацій і трудової поведінки (Є.І. Суїменко, В.Ф. Черноволенко, В.І. Паніотто); сімейних цінностей (Ю.М. Якубова, Л.С. Волинець), особливостей національної самосвідомості (М. Ф. Головатий, В.Г. Городяненко), а також міри розповсюдженості серед її представників девіантної поведінки (В.А. Соболев, В.В. Головенко).

З розвитком суспільства посилюється зв'язок освіти з соціальними процесами. Усе більшу роль починають відігравати соціальні функції освіти. На кожному новому етапі людської цивілізації складається свій історичний тип освіти, спрямований на вирішення поставленої мети і завдань освіти нового покоління. У традиційному суспільстві освіта була справою родини і улюбленим заняттям та забезпечувала передачу вмінь і навичок трудової діяльності. Сьогодні, з настанням ери інформаційних технологій, головним стає розвиток творчого потенціалу особистості, формування здатності до поновлення знань, становлення відповідних якостей особистості. Освіта перетворюється в безперервний процес удосконалення особистості. Виховання моральних якостей, творчості, громадянства виступає на

перший план. Суспільна потреба знань проявляється в тому, що заробітна плата некваліфікованих працівників зменшується, а високоосвічених – збільшується. Діє ряд інших матеріальних стимулів, які сприяють залученню талановитої молоді до отримання вищої освіти та наукової діяльності. Важливою умовою входження до економічного і політичного істеблшменту є наявність вищої освіти. Тому студенти НТУУ “КПІ” вважають, що вища освіта в першу чергу допомагає досягти життєвого успіху (50,9% опитаних), збільшує ймовірність бути матеріально забезпеченим (33,6%), оволодіти бажаною професією (32,3%) та дає можливість отримати диплом, що надає високий статус (28,7%) (рис. 1). Виходячи з цих відповідей, слід зазначити, що серед них, на жаль, не представлено високих духовних мотивів отримання вищої освіти. В основному переважають матеріальні мотиви, що відображають потребу не стільки в діяльності, скільки в таких, пов'язаних з нею обставинах, як заробітна плата, умови праці, можливість перспективи службового росту і т.п.

Бурхливий розвиток інформаційних технологій, комунікаційних мереж, засобів зв'язку та доступу до різноманітної інформації, що ми сьогодні спостерігаємо, не могли не позначитися на соціальній сфері та суспільних відносинах. Сьогодні новітні технології відіграють дуже велику роль у будь-якому суспільстві – вони дозволяють швидко обробляти величезні масиви інформації, змінюють структуру комунікації між людьми, в цілому відбиваються на всіх сферах людського життя.

Для того щоб зрозуміти, що таке інформація і чому вона відіграє таку величезну роль у сучасну епоху, потрібно чітко розрізнити повідомлен-

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів на запитання «Що, на Ваш погляд, дає людині вища освіта?», %

ня (чи послання), інтерпретацію (чи сприйняття) і комунікацію. Повідомлення (message) — це «річ», тобто переданий продукт інтелектуальної діяльності людини; інтерпретація — це «думка», тобто знання, що здобувається; комунікація — це лише операція передачі, трансляції.

Але в сучасному суспільстві саме ця операція трансляції — визначальна, домінуюча ланка в тріаді: повідомлення — комунікація — інтерпретація.

Сьогодні створюється не більше інтелектуальної продукції чи знання, ніж в античності чи середньовіччі. Картина світу кожної епохи будується з кінцевої кількості моделей, що приводять наявні факти в зручну систему пояснень.

Принципова різниця полягає в тому, що сьогодні більше комунікацій. Тиражування інтелектуального продукту, передача даних про нього за допомогою друкованих видань, телегра-

фу, радіо, телебачення, лекцій і семінарів у рамках системи загальної освіти, а зараз ще й мережі Інтернет — от що визначає сучасне суспільство як інформаційне.

Отже, інформація — це комунікація, операція трансляції символів, що спонукає до дії. Якщо ми так визначимо інформацію, то стає зрозумілим, чому головним феноменом комп'ютерної революції став інтернет, а не гігантські електронні банки даних чи штучний інтелект.

Специфіка соціологічного підходу до проблем інформації полягає, головним чином, у тому, що інформація розглядається як соціальне явище, пов'язане з діяльністю тих або інших соціальних інститутів. Будь-який вид діяльності соціальних агентів реалізується в соціальному просторі. Використовуючи методологічний підхід П. Бурд'є, у соціальному просторі можна виділити й особливе «поле інфор-

маційної діяльності”. Становище агента в даному полі буде визначати як загальний об’єм так званого “інформаційного капіталу”, так і його можливості присвоєння основних благ і послуг, де головне місце сьогодні відводиться економічному капіталові.

Щодо терміну “комунікація”, то є багато визначень, і він використовується в різноманітних контекстах в різних науках. Щодо визначення, то в соціології “комунікація – це передавання інформації від однієї системи до іншої шляхом спеціальних матеріальних носіїв, сигналів” [6, с. 286].

Повертаючись до інформатизації та глобальної мережі Інтернет як засобу здійснення комунікації, слід зазначити, що студенти повсякденно включені в комунікаційну діяльність, адже освіта – це соціально-комунікаційний процес. Якщо міжособистісні контакти органічно входять у спосіб життя студентства і займають значне місце, то засоби масової інформації (ЗМІ) теж широко входять у життя студентства. Слід зазначити, що це пов’язано з проведенням вільного часу. На верхівці пріоритетних напрямів проведення свого дозвілля студентською молоддю НТУУ “КПІ” стоїть або пасивний вид дозвілля (прослуховування музики, радіо – 49,5%, перегляд телепередач, відеофільмів – 40,2%, читання художньої літератури – 32,7%), або активний (прогулянка на вулиці, у парку – 45,4%, виїзд з друзями на природу – 37,6%, заняття спортом – 30,7%). Це доводить той факт, що процес навчання у ВНЗ, з одного боку, націлений на всебічний розвиток студентської молоді, а з іншого – освіта не повинна зводитись тільки до передачі знань та перенавчання.

Маршалл Маклюен, канадський професор, який ще в 50–60-і роки минулого століття займався розглядом

такого поняття, як соціальна комунікація, в залежності від домінуючих засобів масової комунікації (mass-media) поділив історію людства на чотири епохи:

- Епоха “дописемного варварства” характеризується найвоблигодієшим ставленням людей до навколишнього середовища. Їх вищим комунікаційним досягненням була членороздільна мова, що сприймалася слухом, звідси – формування „людини слухаючої”.
- Епоха “письмової кодифікації” порушила духовну гармонію і “сенсорний баланс” неписемного варвара; зараз у комунікації основним є не слух, а зір, не акустичне повідомлення, а тексти, закодовані письменами. Залучення до розумових операцій кодування-декодування змістів зробило людину раціоналістичною і розважливою, “стороннім спостерігачем історичного процесу”.
- Епоха Гутенберга остаточно покінчила з природною гармонією первісної людини. Наступила „друкарська ера”, що дала можливість звертатися до масової «безособової» аудиторії. Людина стає „розумнішою” не за рахунок спілкування з іншими людьми, а за рахунок індивідуального читання. Замість „людини, що слухає” з’являється „людина, що дивиться”, в якій атрофована роль всіх сенсорних каналів – слуху, нюху, дотику, смаку, зате гіпертрофована роль зору.

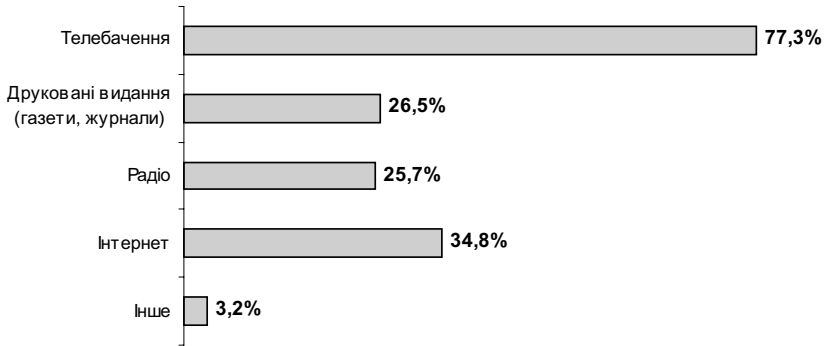
- Сучасна епоха – синтез „людини, що слухає” і „людини, що дивиться” (стадія постнеокультури). Електричні й електронні засоби зв’язку, за словами М. Маклюена, це «комунікаційна революція» в історії людства. Характерна риса сучасних комунікаційних засобів у тому, що вони впливають не на окремі органи почуттів, а на всю нервову систему людини. Навколишня реальність знову постає у своїй живій конкретності, а людина отримує ілюзію співучасті в поточних подіях. До людей повертається «сенсорний баланс» епохи дописмової комунікації. Електронні технології спілкування сприяють злиттю міфологічного (безпосереднього) і раціоналістичного (опосередкованого) способів сприйняття світу, створюють передумови для цілісного розвитку особистості. «Електронна галактика» тягне за собою „ретрибалізацію” (від ге- та англ. tribe – відновлення єдності племені, клану) існуючих суспільств і на новій технологічній основі відтворює «первісну єдність колективної свідомості», перетворюючи нашу планету в єдине «глобальне село». У цьому «селі» не буде індивідуалізму і націоналізму, відчуження, агресивності і військових конфліктів. Прийдешня всесвітня цивілізація, – пророкував М. Маклюен, – буде суспільством «гармонічної комунікації» і «образного мислення», що є неодмінною умовою формування вищих культур.

М. Маклюен формулював свої пе-

редбачення півстоліття тому, відштовхуючись від потенціалу телебачення, якого воно набуло на той час. Він пророкував занепад «галактики Гутенберга» і появу гармонійного «гомо телевізійніс». Він не враховував перспективи комп’ютерної техніки, тому що в його час вона ще не стала комунікаційним інструментом; не було персональних комп’ютерів, банків даних з дистанційним доступом, електронної пошти, «світової павутини» Інтернет. Але М. Маклюен передбачав появу «гіпермедіа» – єдності звуку, статичних і динамічних зображень, реалізованих у системах мультимедіа. Це дає підстави вважати М. Маклюена пророком електронної комунікації [7].

Щодо основних засобів масової інформації, з яких студентство отримує інформацію про події, які відбуваються в країні, то найбільшою популярністю користується телебачення (77,3%). Інтернет стоїть на другому місці (відмітили 34,8% опитаних) після традиційного телебачення, що говорить про досить високий рівень залученості та доступу до інформаційної мережі саме студентської молоді (рис. 2). Інтернет та інформаційні технології не тільки полегшують доступ до великого об’єму інформації, але й роблять активними його споживачів.

Комп’ютеризація всіх сфер суспільної діяльності й повсякденного життя людини – найважливіший феномен інформаційного суспільства. Електронно-обчислювальна машина (ЕОМ) з громіздкою та доволі простою за своїм функціональним призначенням, в результаті постійного удосконалення, перетворюється на універсальний, багатofункціональний та компактний пристрій – комп’ютер. “Якби автомобільна промисловість, – пише журнал “Computer World”, – зробила те, що за

**Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів на запитання
“З яких засобів масової інформації Ви найчастіше отримуєте інформацію
про події та процеси, які відбуваються в країні?”, %**

останні 30 років комп’ютерна, роллс-ройс зараз коштував би 2,50 дол. і проходив би без заправки 2 млн. миль” [8, с. 239]. Комп’ютер стає невід’ємною частиною організації навчального процесу студентської молоді, а особливо студентів технічних спеціальностей, коли відбувається автоматизація всіх процесів. Слід зазначити, що вдома є комп’ютер у 83% опитаних студентів-політехніків, що говорить про досить високий рівень залучення студентів до нових інформаційних технологій, які є невід’ємною частиною входження людини в сучасний інформаційний простір.

Якщо ж звернутися до даних загальноукраїнського щорічного моніторингу “Українське суспільство 1994–2004: соціологічний моніторинг”, що проводиться Інститутом соціології НАН України, станом на 2005 р., то ми можемо побачити, що 3/4 (74,6%) всього населення України взагалі не обізнані з роботою на комп’ютері, 17,8% – вміють працювати на комп’ютері й іноді користуються ним та 6,3% – постійно використовують його в роботі [9, с. 48]. Отже, з одного боку, ВНЗ

стає каналом інтеграції молоді в сучасний інформаційний простір, а з іншого – веде до інформаційної нерівності, яка має технологічну природу і визначає різну здатність, як на рівні країн, так і всередині країни, забезпечити для окремих груп населення доступ до сучасної інформаційної інфраструктури (телефонний зв’язок, інтернет, бази даних та бази знань тощо) з метою її ефективного використання у практичній діяльності. Становлення інформаційного суспільства тягне за собою і зміну ціннісних орієнтацій в суспільстві, відбувається поширення та трансляція загальнолюдських цінностей на все суспільство загалом. Поряд із ЗМІ великого значення набуває інтернет – як глобальна соціально-комунікаційна комп’ютерна мережа, що призначена для задоволення особистісних і суспільних комунікаційних потреб за рахунок використання телекомунікаційних технологій. Видатний російський соціолог Б. Докторов про інтернет як соціальний феномен говорить: «Інтернет – це, насамперед, сукупність електронних мереж, створюваних і використовуваних глобальним співтовариством вільних людей з ме-

тою всебічного обміну соціальною інформацією» [10].

З цієї точки зору, феномен мережі Інтернет варто розглядати як визначений аспект, або “стрижень”, що пронизує весь багатовимірний соціальний простір і є місцем перетинання всіляких соціальних полів. А оскільки зміст будь-якого інформаційного тексту є не що інше, як відображення об’єктивної дійсності, то існують всі підстави вважати, що інтернет є якимось “глобальним образом соціального простору”, що існує паралельно з ним.

Дефініція поняття „інтернет” впливає із сутнісних функцій, властивих мережі, а саме:

- Інтернет – глобальний комунікаційний канал, що забезпечує у всесвітньому масштабі передачу мультимедійних повідомлень (комунікаційно-просторова функція);
- Інтернет – загальнодоступне сховище інформації, всесвітня бібліотека, архів, інформаційне агентство (комунікаційно-часова функція);
- Інтернет – допоміжний засіб соціалізації і самореалізації особистості і соціальної групи

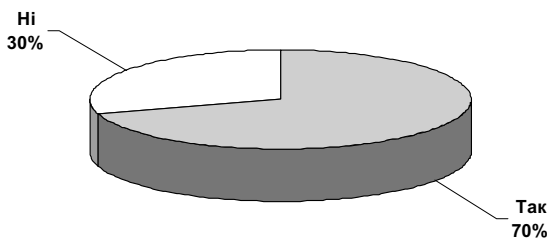

Рис. 3. Поширеність використання мережі Інтернет серед студентів технічного ВНЗ, %

шляхом спілкування із зацікавленими партнерами.

Переважна більшість усіх респондентів користуються мережею Інтернет (70% опитаних), що свідчить про високий рівень інтегрованості до сучасних інформаційних процесів студентської молоді саме технічного ВНЗ (рис. 3).

Але слід відзначити, що інтернет, який вже сьогодні для багатьох комп’ютерно освічених індивідів є засобом існування і знаряддя праці, а для студентської молоді – засобом навчання та дослідницької діяльності, для ще більшої кількості людей залишається поки що недосяжним символом століття та нової інформаційної ери. Результати загальноукраїнського щорічного моніторингу “Українське суспільство 1994–2004: соціологічний моніторинг”, що проводиться Інститутом соціології НАН України, станом на 2005 рік свідчать про те, що лише десята частина (2,5% – користуються вдома, 3,3% – користуються на роботі та 2,9% користуються в інтернет-кафе, комп’ютерному клубі тощо) дорослого населення України користуються інтернетом. Слід також констатувати, що 83% опитаних громадян не мають потреби в користуванні інтернетом та

9,1% – мають потребу, але не мають можливостей [9, с. 48]. За даними щорічної доповіді Всесвітнього економічного форуму “Глобальні інформаційні технології – 2005”, Україна посідає 80-е місце у світі за рівнем поширення інтернету та інших

новітніх інформаційних технологій у списку 104 країн, досліджуваних цією неурядовою організацією, що тісно співпрацює з ООН. На останньому місці в цьому переліці перебуває одна з найбідніших держав Африки – Чад, економіка якої практично зруйнована внаслідок багаторічної громадянської війни [11].

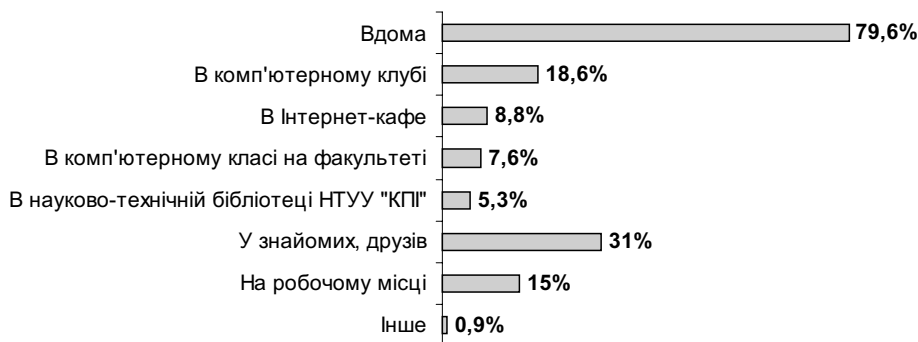
З іншого боку, з розширенням масового доступу до мережі Інтернет, вона починає відігравати все більш помітну роль не тільки в повсякденному житті, а й в сучасному процесі навчання у вищій школі. Щодо студентської молоді НТУУ “КПІ”, то вона активно користується мережею Інтернет починаючи вже з другого курсу. Це в першу чергу пов’язано з активним включенням в процес навчання та набуттям навичок користування інтернетом. Тому ВНЗ повинен виконувати не тільки функцію інтеграції студентської молоді в сучасний інформаційний простір, а й активно розширяти матеріальну базу для надання можливості користування сучасними інформаційними технологіями в процесі здійснення навчальної діяльності.

Переважна більшість студентської молоді користується інтернетом вдо-

ма – 79,6%. Третя частина (31%) має можливість доступу у знайомих, друзів. Інші місця користування інтернетом – інтернет-кафе, комп’ютерні клуби і навчальні заклади – не дуже популярні (рис. 4). Стосовно комп’ютерних класів на факультетах слід зазначити, що їх матеріально-технічна база стала поліпшуватися лише останнім часом і не дає можливості користуватись інтернетом всім бажаючим.

За словами ректора НТУУ “КПІ” М. Згуровського, “Місце і роль будь-якої держави у світовій спільноті пов’язані з її спроможністю виробляти, споживати і застосовувати нові знання й технології. Ці процеси безпосередньо залежать від чотирьох складових: науки, освіти, виробництва та бізнесу, спільним інструментом для яких є інформаційні і комунікаційні технології (ІКТ)” [13].

В сучасну епоху інтернет став тим технологічним нововведенням, яке безпосередньо розширює масштаби соціальної комунікації і збільшує об’єми та різноманіття інформації, доступної індивіду. В сучасному світі неухильно зростає роль інформації та знань, а розвиток засобів комунікації

Рис. 4. Розподіл відповідей респондентів на запитання “Де Ви саме користуєтесь мережею Інтернет?”, %

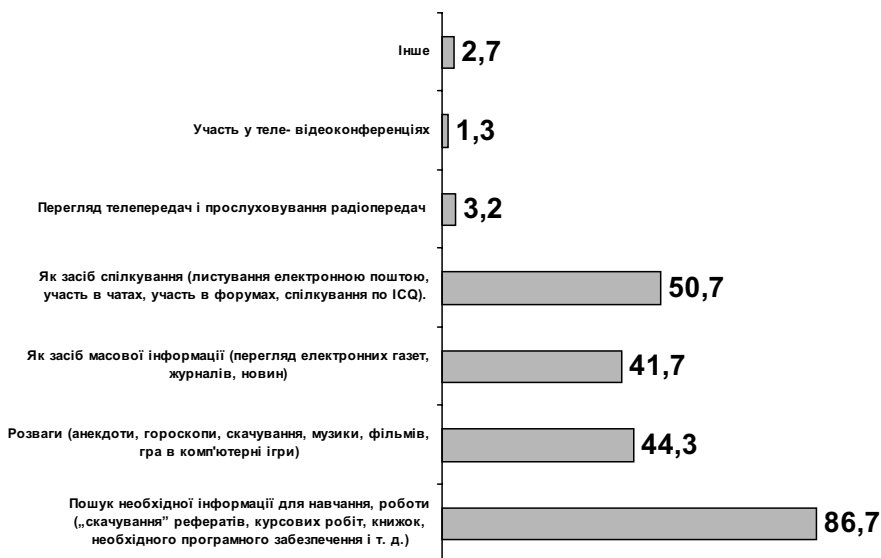

Рис. 5. Мета використання мережі Інтернет, у %

стає одним з важливіших факторів суспільного прогресу, значення цієї функції інтернету важко переоцінити.

Надаючи користувачам широкий та надзвичайно швидкий доступ до різноманітних джерел інформації, інтернет змінює повсякденний образ життя студентської молоді. Інтернет стає важливим засобом соціалізації і самореалізації особистості (студента) та соціальної групи (студентської) шляхом спілкування. Тому слід відзначити, що формування ціннісних орієнтацій відбувається також і під впливом включення студентської молоді в сучасний інформаційний простір. Тим паче, процес комп’ютеризації та включення мережі Інтернет у систему формальної освіти відбувається навколо навчальних закладів та науково-дослідницьких центрів, а саме технічної сфери.

Найчастіше інтернет використовують як інформаційне джерело: пошук необхідної інформації для на-

вчання, роботи („скачування” рефератів, курсових робіт, книжок, необхідного програмного забезпечення і т. д.) – 86,7% та як альтернатива засобів масової інформації (перегляд електронних газет, журналів, новин) – 41,7%. Як засіб спілкування, або, як уже зазначалося вище, здійснення комунікації (листування електронною поштою, участь у чатах, участь у форумах, спілкування по ICQ) – 50,7%. Також інтернет слугує для відпочинку та розваг (анекдоти, гороскопи, скачування музики, фільмів, гра в комп’ютерні ігри) – 44,3% (рис. 5).

Інтернет являє собою надзвичайно могутній глобальний інструмент комунікації, освіти, розваг та інформування сучасної студентської молоді. Але це всього лише інструмент, роль якого не потрібно перебільшувати чи ідеалізувати. Сила та характер його впливу залежать від того, ким і заради чого він використовується. Подібно

будь-якому іншому інструменту або технологічному засобу, він може бути використаний як на благо, так і на шкоду. Великі інформаційні ресурси інтернету можуть бути використані і для творення і для руйнування. За його допомогою можуть поширюватись цінні ідеї та транслюватися суспільно небезпечні ідеологічні погляди. Крім того, інтернет можна охарактеризувати як один з інститутів суспільства, що перебуває в процесі становлення і розвитку. У даний час необхідне використання мережі Інтернет як додаткового засобу удосконалення системи освіти.

Таким чином, дане дослідження вказує на те, що перед вищою школою постають нові вимоги, зумовлені необхідністю синхронізувати процеси її розвитку із загальними тенденціями

розвитку сучасного постіндустріального (інформаційного) суспільства. Відбулася зміна мотивації одержання вищої освіти в умовах становлення інформаційного суспільства. Інформаційні і комунікаційні технології відіграють важливу роль в інтеграції сучасної вищої школи до інформаційного простору.

Дане дослідження не вичерпує поля досліджень, що стосується ролі та місця інтернет-технологій у процесі включення сучасного українського студентства, що навчається у вищих технічних навчальних закладах, до інформаційного простору в умовах кардинальних соціально-економічних трансформацій. Інтернет як соціальне явище, потенціал якого ще важко оцінити, потребує подальших наукових досліджень.

1. *Зернецька О.* Інформаційна супермагістраль // Політика і час. – 2001. – № 6. – С. 66–70.
2. Інформаційне суспільство: дефініції: людина, її права, інформація, інформатика, інформатизація, телекомунікації, інтелектуальна власність, ліцензування, сертифікація, економіка, ринок, юриспруденція / В.М. Брижко, О.М. Гальченко, В.С. Цимпалюк та ін. – К.: Інтеграл, 2002. – 220 с.
3. *Березин С.* Internet у вас дома. – СПб., 1997; *Гейтс Б.* Дорога в будущее / Пер. с англ. – М., 1996; *Кент П.* Internet / Пер. с англ. – М., 1996; *Леонтьев Б.* Все, что вы хотите знать об Internet. – М., 1996.
4. *Белл Д.* Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Пер. с англ. В.Л. Иноземцева. – М.: Academia, 2004. – 788 с.
5. *Згуровський М.З.* Шляхи нашого відродження : Наук.-публіцист. нариси. – К.: Генеза, 2002. – С. 67
6. Энциклопедический социологический словарь / Под ред. Г.В. Осипова. – М., 1995.
7. *Маршалл Мак-Люэн.* Галактика Гутенберга: Сотворение человека печатной культуры. – К.: Ника-Центр, 2004. – 432 с.
8. *Тоффлер Э.* Третья волна / Пер. с англ. – М.: ООО “Издательство АСТ”, 2002. – 776 с.
9. Українське суспільство 1994–2004: соціологічний моніторинг / За ред. Н. Паніної, – К.: “Заповіт”, 2004. – 64 с.
10. *Докторов Б.З.* Росийский интернет: новое российское чудо: <http://www.socio.ru/public/doktorov/Chudo.doc>.
11. *Советов А., Билерова А.* Информационное общество. Очередная утопия капитализма или новые мифы на старый лад // Интернет-издание: “Рабочий клас”: <http://rk.org.ua/rk/266/10.html>
12. *Згуровський М.З.* Шлях до інформаційного суспільства – від Женеви до Тунісу // Інтернет-видання: <http://www.zn.kiev.ua/ie/print/51078>

Подано до редакції 16.12.2005 р.